

Letní škola pro učitele: vzdělávání, které má smysl

9.6.2025 - Petra Jungwirthová | Ústav pro studium totalitních režimů ČR

Letní škola pro učitele se během posledních let stala důležitým bodem setkávání pedagogů z celé České republiky, kteří chtějí rozvíjet své znalosti, sdílet zkušenosti a hledat nové cesty, jak přiblížit žákům složitá témata současného světa. O tom, jaká je její náplň, kam směřuje a jak důležitou roli v jejím fungování hraje Úřad vlády ČR, jsme si povídali s historikem a hlavním garantem projektu Vítem Klepárníkem z Oddělení občanského vzdělávání Ústavu pro studium totalitních režimů.

Můžete nám představit Letní školu pro učitele? Jaký je její hlavní cíl?

Letní škola pro učitele je vzdělávací platforma určená především pro pedagogy druhého stupně základních škol a škol středních. Má za cíl podporovat učitele ve výuce moderních dějin, občanské výchovy a šířeji humanitních a společenských věd. Snažíme se nabídnout nejen kvalitní odborný obsah, ale také praktické nástroje, včetně didaktických, které učitelé mohou využít ve své výuce nebo se jimi aspoň inspirovat.

Jak konkrétně vypadá program Letní školy a co učitele nejvíce oslovuje?

Program kombinuje přednášky odborníků v určité oblasti, workshopy a filmovou projekci. Mezi lektory jsou nejen historici, ale také odborníci z oblasti společenských věd – v závislosti na tematickém zaměření Letní školy. Letos se věnujeme primárně problematice manipulace s informacemi v oblasti online platform (vč. sociálních médií) a přirozeně také v poznání dějin a výuce o nich. Chceme učitelům nabídnout také možnost dialogu, výměny zkušeností – učitelé mají důvěrnou a aktuální zkušenost s tím, jaké informace žáci a studenti přijímají a jak s nimi pracují. Také mají představu, kde a jak ve výuce by mohli dané poznatky a přístupy didakticky využít.

Letos se zaměřujete na téma Dezinformace ve vzdělávání a výuce dějepisu.

Ano. Toto téma tzv. dezinformací v posledních deseti letech veřejně dosti silně rezonuje, přinejmenším v evropsko-americké oblasti. Snad dennodenně slyšíme o „dezinformacích“, ale mám za to, že otázky manipulace s historickými informacemi, zneužívání historie, vč. propagandy, si zaslouží systematictější a kvalifikovanou pozornost prostou politických tlaků a poučování. Už jsem naznačil, že naše akce kombinuje přednášky znalců mediálních platform a působení mladých lidí na nich s přednáškami a workshopy zaměřenými primárně na manipulaci s historickými informacemi v soudobých dějinách. Workshopy budou tematizovat různé kontexty a podoby manipulace a zneužívání historie 20. století, které jsou ve středu zájmu a výzkumu i našeho Ústavu. Máme ale také zájem na tom, abychom v rámci školy stále více přicházeli i s inovativními didaktickými přístupy a postupy.

Obávám se, že zneužití historie, ať už v „měkkých“ či „tvrdších“ verzích, se týká všech historických období

Jaký vliv mají podle vás dezinformace na výuku dějepisu a jak mohou ovlivnit historické vědomí studentů?

To je velmi těžká otázka, na kterou neexistuje jednoznačná, ani všeobecně platná odpověď. Tedy,

trochu jinak. Obávám se, že zneužití historie, ať už v „měkčích“ či „tvrdších“ verzích, se týká všech historických (a dokonce těch prehistorických) období, od těch, jimž se převážně věnuje archeologie, přes starověké a středověké dějiny, až po současnost. Historie jakéhokoliv období je zneužívána, a je zneužívána o to víc, pokud jsou určité události a procesy součástí oficiální propagandy a anebo jsou ústředními prvky tzv. zakladatelských mýtů. Obávám se, že dnes tak traktované zneužívání historie není prvotně plodem „vnějším“ – nepřichází primárně zvenjšku, od domnělých nebo skutečných nepřátel, ale souvisí zejména s národními idejemi a ideologiemi. V tomto smyslu boj s nimi, boj o kritické myšlení jedince, včetně žáků a studentů, je rozhodně věčný.

Například různé formy historického revizionismu, jako je zpochybňování holocaustu nebo zkreslování faktů o totalitních režimech?

Ano, mnozí z těch, co popírali holocaust, se označovali za „revizionisty“, ale obecně bych historické revizionismy spojoval spíše s ozdravnými procesy, se zpochybněním konvenčních ale pochybných předpokladů, a zažitých a málo problematizovaných výkladů. Odborní pracovníci ÚSTR mají také v popisu práce zkoumat a zpochybňovat zneužívání historie během nacistické a komunistické vlády, v čemž jistě odvedli kus práce. Přesto snahu „odhalovat lži (...) a analyzovat činy podle jejich příčin a motivů a (...) skrytých záměrů“ chápu mnohem šířeji a nespojuji jen zdaleka jen s autokratickými režimy.

Co by mělo být pro učitele klíčové?

To také není snadná otázka a netroufám si říci. Ale například takový Kant se zmiňuje o potřebě „vykročení člověka z jeho jím samým zaviněné nesvéprávnosti“ způsobené nedostatkem odvahy používat vlastní rozum bez cizího vedení. Nietzsche, ani zdaleka ne v protikladu s tím, polemizuje s „bezbřehostí kritických výlevů“ spočívajících v „nedostatku vlády nad sebou samým“. Myslím, že každý člověk i učitel si pod tím něco vybaví, i když jistě nebude existovat shoda, které příklady se k tomu hodí. To je už věc pro rozsáhlejší diskuse, intelektuální polemiky a konfrontace.

Velmi si cením toho, že záštitu nad akcí přijala zmocněnkyně vlády pro lidská práva

V letošním roce se na organizaci Letní školy podílí vedle Muzea paměti XX. století i Úřad vlády ČR. Jaká je konkrétní role této instituce?

Vedoucí pracovníci Odboru lidských práv a menšin Úřadu vlády, s nimiž jsem spolupracoval, organizovali v předešlých letech podobně zaměřené akce. Přišli s určitými náměty a nabídli mi některé kontakty, což se následně nejvíc promítlo do charakteru prvního a druhého bloku Letní školy. Velmi si cením toho, že záštitu nad akcí přijala zmocněnkyně vlády pro lidská práva Mgr. Klára Šimáčková Laurenčíková. Já i mí kolegové velmi oceňujeme ochotu dát k dispozici pro účel akce reprezentativní prostory Lichtenštejnského paláce na Kampě. Věřím, že jak programová nabídka, tak i prostory, přilákají učitele ze všech částí ČR.

Jak vidíte budoucnost Letní školy?

Vzhledem k tomu, že letos jde už o 16. ročník Letní školy, nemám důvod pochybovat o tom, že tato setkání se již etablovala v „portfoliu“ veřejného působení ÚSTR, a to navzdory personální obměně celého bývalého Oddělení vzdělání. Samozřejmě není jednoduché přijít každý rok se zajímavým a aktuálním námětem. Všichni moji kolegové a kolegyně v Oddělení občanského vzdělávání se ale snažíme vybudovat rozsáhlejší základnu kontaktů na učitele různých škol a různých jejich stupňů. Věřím, že se nám to daří a že se to projevuje i v zájmu o Letní školu, kdy ani nebudeme schopni uspokojit všechny zájemce.

Na závěr trochu odlehčeně - když se řekne „letní škola“, nepředstaví si laik spíš moře, limonádu a pohodu než dějepis a workshopy?

No, to je možné ... (*smích*) Avšak jednodenní charakter školy a její programová a časová sevřenost bohužel neumožňují víc. Naším „vyletněním“ bude hezké počasí, chutná káva a občerstvení a diskuse mezi bloky, případně i „mimo program“. Třeba ale také procházka po Kampě či Malé Straně.

Děkujeme za rozhovor.

Letní škola je pořádána ve spolupráci **Ústavu pro studium totalitních režimů** s Muzeem paměti XX. století a Úřadem vlády ČR pod záštitou zmocněnkyně vlády pro lidská práva Kláry Šimáčkové Laurenčíkové. Účast na akci je bezplatná a všichni účastníci obdrží certifikát o absolvování. Pro více informací nebo přihlášení se můžete obrátit na e-mailovou adresu produkce@ustrcr.cz nebo proklikem na stránku Letní školy pro učitele 2025 ZDE

Související:

- Program Letní školy pro učitele dějepisu v roce 2025 pod názvem Dezinformace ve vzdělávání a výuce dějepisu
- Přihlašovací formulář Letní školy pro učitele dějepisu v roce 2025

<https://www.ustrcr.cz/letni-skola-pro-ucitele-vzdelavani-ktere-ma-smysl>